

POSLOVANJE NA MEJI: PRIMER HOLDINGA KB1909

DOING BUSINESS ON THE EDGE: THE CASE OF THE KB1909 HOLDING

Mitja Stefancic¹⁰²

DOI: <https://doi.org/10.31410/EMAN.2018.286>

Povzetek: *Uspeh gospodarskega sistema Slovencev v Furlaniji Julijski krajini je bil v preteklosti vezan na zgodovinske, kulturne in geografske okoliščine, ki so zaznamovale razvoj slovenske manjšine med 70. in 90. leti prejšnjega stoletja. Zamejsko gospodarstvo se je začelo majati z razpadom bivše Jugoslavije in posledično s krizo glavnih trgov, na katerih so poslovala podjetja v lasti zamejskih Slovencev. Na te spremembe sta bila vezana propada Tržaške kreditne banke in goriške Kmečke banke. Sedaj je na vrsti še kriza finančne družbe KB1909, ki velja za pravno naslednico Kmečke banke, in je do pred nekaj leti štela nad trideset odvisnih in povezanih poslovnih družb. Ta podjetja so poslovala zlasti na območju Furlanije – Julijske krajine in Slovenije, prisotna pa so bila tudi na trgih srednje in jugovzhodne Evrope. Izrazita kriza, nekaj napačnih investicij, rast skupine z zadolževanjem, previsoka stopnja zadolžitve, napake pri upravljanju odvisnih družb: vsi ti dejavniki so prispevali svoj delež k nastanku težko obvladljive situacije, v katero je zašla družba KB1909. Novembra 2017 so njeni delničarji večinsko privolili na začetek likvidacije. S postopkom likvidacije mora goriška družba doseči dogovor z upniki glede ustreznega načina prestrukturiranja dolgov. Na obzorju so tri možne alternative: postopna likvidacija družbe; preklicanje likvidacije (sanacija); prisilni stečaj. Kakorkoli že, kriza finančnega holdinga KB1909 ne bo brez posledic za slovensko skupnost v Italiji.*

Ključne besede: *holding; KB1909; zadolženost; kriza; zamejsko gospodarstvo*

Abstract: *The success of the economic system of the Slovenes in the Friuli Venezia Giulia region has been in the past related to historical, cultural and geographical circumstances, which marked the development of the Slovene minority between the 1970s and 1990s. Such system began to show its weaknesses with the disintegration of former Yugoslavia, and, consequently, with the crisis of the markets in which the companies owned by the Slovenes in Italy operated. Difficulties increased as a result of the failure of the Credit Bank of Trieste (Tržaška kreditna banka) and the Agricultural Bank in Gorizia (Kmečka banka). Recently, however, a new crisis hit the KB1909 financial company – the legal successor of the Kmečka banka, which, until a few years ago, controlled about thirty affiliated enterprises. These enterprises operated in the Friuli-Venezia Giulia region and in Slovenia, and have been also active on the markets of Central and South-Eastern Europe. A severe crisis, low-performing investments, risk exposure, excessive indebtedness, and bad managerial decisions: all of these factors contributed to the development of a situation that is now difficult to solve. In November 2017, the shareholders of the company voted for its liquidation. The company must now reach an agreement with the creditors on how to restructure its debt. There are three possible ways in which the crisis may end up, namely: a gradual liquidation of the company; a return to normal operating standards; bankruptcy. In any case, the crisis of the KB1909 holding company will almost certainly have negative repercussions on the Slovene community in Italy.*

Key words: *holding company; KB1909; indebtedness; crisis; economy of the Slovenes in Italy*

¹⁰² Euricse Trento (affiliated), Via Vespucci, 8 - 34144 TRST (ITA)

1. UVOD: DRUŽBENO GOSPODARSTVO SLOVENCEV V ITALIJI

Finančna delniška družba KB1909 je do pred kratkim veljala za eno izmed zadnjih poslovnih subjektov, ki so bili posredno ali neposredno vezani na t.i. »družbeno gospodarstvo« zamejskih Slovencev v Italiji. Gre za sistem, ki temelji na zasebni lastnini in ki je nekaj desetletij predstavljal gospodarski temelj slovenske manjšine v Furlaniji Julijski krajini. Zamejski Slovenci v Italiji živijo in delujejo na območju med dvema ločenima družbama – italijansko in slovensko –, ki sta si v marsičem sorodni (Zver, Živko in Bobek, 2005), a hkrati ohranjata prepoznavne specifikke na številnih področjih (za področje knjigovodskega poročanja glej npr. Zaman Groff in Duhovnik, 2017). V teku zadnjih dveh desetletij so se stvari bistveno spremenile bodisi na politični bodisi na gospodarski ravni – predvsem kot posledica vključitve Slovenije v Evropsko unijo, v schengensko območje in zaradi določene stopnje liberalizacije trgov v makroregiji (Brezigar, 2017a), obenem pa zaradi nekaterih spodrseljajev, ki so jih zabeležila zamejska podjetja oz. finančni posredniki. Za pravilno razumevanje gospodarstva slovenske skupnosti v Italiji je potrebno obrazložiti značilnosti družbenega gospodarstva.

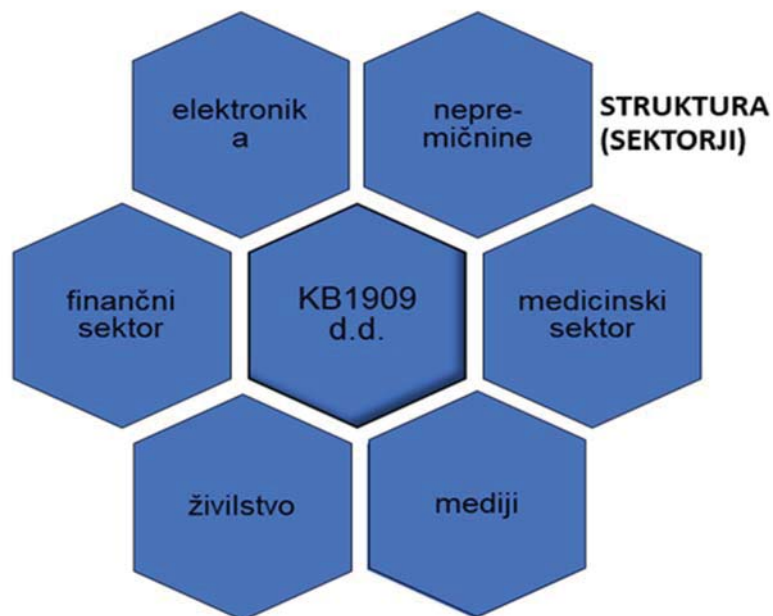
Tkivo zamejskega gospodarstva so v minulih desetletjih tvorila podjetja, ki so delovala na področju uvoza in izvoza dobrin (večinoma iz in v nekdanjo Jugoslavijo), ter nekaj manjših tovarn in podjetij, ki so se izkazali za uspešne na krajevni ravni (Škrli, 2011). Družbeno gospodarstvo, ki je bilo sprva podrejeno ideološkim interesom slovenske narodnostne skupnosti, je nudilo potrebne vire in finančna sredstva za razvoj skupnosti v širšem pomenu, torej tudi za njen kulturni razcvet in družbeni razvoj. Uspeh takega gospodarstva je bil vezan na zgodovinske, kulturne in geografske okoliščine, ki so zaznamovale slovensko manjšino v Italiji med 70. in 90. leti prejšnjega stoletja. Zamejsko gospodarstvo se je začelo majati z nastopom krize bivše Jugoslavije, čigar razpad je bistveno spremenil družbeno-politični sistem na vzhodnih mejah, ki so predstavljale referenčni trg za podjetja v lasti zamejskih Slovencev.

Gre za spremembe, na katere sta bila v dobri meri vezana propada tako Tržaške kreditne banke kot goriške Kmečke banke. Tržaška kreditna banka (TKB) je zašla v likvidacijo leta 1996, slednja pa se je uradno zaključila šele leta 2015 (glej Tavčar, 2011; Stefancic, 2015). Drugi primer zadeva Kmečko banko (KB) iz Gorice: njen delež je prevzela Čedajska Banka. Leta 2001 je prevzela štiri poslovne enote omenjene banke, od katerih dve v Gorici, eno v Trstu in eno v Krminu (Banca di Cividale, 2002). Preostali delež je ostal v lasti zamejskih Slovencev in je začel delovati v obliki samostojne skupine – finančne družbe KB1909. Družba KB1909 je bila v določenem obdobju nadvse uspešna. Postala je prva »tuja« delniška družba, ki je kotirala na Ljubljanski Borzi. In vendar uspeh ni bil dolgotrajen, saj je po dvajsetih letih delovanja in po že navedenih propadih TKB-ja in KB-ja sedaj na vrsti ravno likvidacija omenjene družbe. Izid postopka likvidacije je zaenkrat težko predvidljiv.

2. HOLDINŠKA DRUŽBA KB1909

Med postopkom formalne ustanovitve, je finančna družba KB1909, ki je leta 2001 postala pravna naslednica Kmečke banke, sedež ohranila v Gorici. S tem je ohranila tudi tradicijo slovenskega bančništva na Goriškem (Waltritsch, 1982; Perković, 2003). Postopoma je začela delovati čedalje bolj tržno zaradi obvez oz. pričakovanj delničarjev. Hkrati je delovala skladno s potrebami slovenske narodnostne skupnosti, saj ravno iz nje izhajajo (oziroma so izhajali) njeni največji delničarji. Družba KB1909 se je iz leta v leto širila do stopnje, ko je upravljala s široko paleto podjetij. Do pred nekaj leti je štela nad trideset odvisnih in povezanih poslovnih družb, predvsem na območju Furlanije – Julijske krajine in Slovenije. Podjetja so delovala na

trgih srednje in jugovzhodne Evrope in so bila aktivna na področjih elektronike, nepremičnin, v medicinskem sektorju, založništvu, v medijskih panogah, v živilstvu in tudi v finančnem sektorju (glej sliko 1).



Slika 1: Struktura finančnega holdinga KB1909 po panogah/sektorjih (Vir: KB1909 d.d.)

KB1909 je v vlogi matične družbe nadzorovala podjetja, ki so spadala pod njeno okrilje, in slednjim podajala strateške smernice. Holdinška oblika ji je namreč omogočala vodenje in strateško usmerjanje odvisnih in povezanih družb oz. oblikovanje načrtov za uresničitev poslovnih ciljev (Svetličič in Jaklič, 2001). V javnosti je bil cilj KB1909 ustvariti trajno vrednost s povečanjem rentabilnosti odvisnih in povezanih družb preko njihovega učinkovitega upravljanja in odgovornega poslovanja. Po Černetiču (1997) lahko zapišemo, da je bila uprava delniške družbe KB1909 odgovorna lastnikom-vlagateljem, vsi zaposleni pa upravi. S svojo dejavnostjo je KB1909 želela prispevati k gospodarskemu razvoju podjetniškega sistema na lokalni ravni, tudi prek srednjeročnih naložb v tvegani kapital malih podjetij. Izrazita gospodarska kriza, nekaj napačnih investicij, rast skupine z zadolževanjem, napake pri upravljanju odvisnih družb - vsi omenjeni dejavniki so prispevali delež k vse težji situaciji, v katero je zašla družba KB1909.

Kljub temu, da je bil na skupščini delničarjev decembra 2016 sprejet predlog za dokapitalizacijo družbe, je bila KB1909 že dalj časa v težavah, predvsem zaradi tveganj, ki izhajajo iz visoke zadolžitve. Kapital družbe je leta 2012 znašal 33 milijonov evrov, leta 2016 pa le še 3,5 milijona evrov. Ne le med predstavniki slovenske narodne skupnosti v Italiji, ampak tudi v določenih političnih in gospodarskih krogih v matični Sloveniji prevladuje okrog krize družbe KB1909 zanimanje, predvsem zaradi negativnih poslovnih izidov in možnih posledic za širše zamejsko gospodarstvo. Sodišče v Gorici je septembra 2017 na pobudo ene izmed bank upnic odredilo začetek predstečajnega postopka zaradi terjatve v višini 1,4 milijona evrov. Oktobra 2017 je bilo v italijanskem Uradnem listu objavljeno sporočilo o tem, da bo v izrednem delu zasedanja

skupščine delničarjev družbe KB1909 na dnevnem redu predlog likvidacije družbe z imenovanjem likvidacijskega upravitelja.

3. POSTOPEK LIKVIDACIJE

Skupščina družbe KB1909 je bila v ponedeljek, 13. novembra 2017 v Kulturnem domu v Gorici. Na njej so delničarji večinsko, torej ne soglasno, privolili v začetek likvidacije in kot likvidacijskega upravitelja imenovali dotedanjega predsednika uprave. Na skupščini, ki je potekala za zaprtimi vrati, so predstavili tudi poslovne rezultate za leto 2016. Nekaj dni kasneje, 16. novembra, je sodišče na pobudo tožilstva zaustavilo predstečajni postopek, kajti pogoji za stečaj se niso udejanjili. Likvidacijski postopek se je nadaljeval. Sedaj mora goriška družba doseči dogovor z upniki glede najustrežnejšega načina prestrukturiranja dolgov.

V nedavnem intervjuju, ki ga je predsednik uprave podal za tržaški Primorski dnevnik (2017), je povedal, da je likvidacija najprimernejša izbira za reševanje nastalih težav, potem ko je v preteklosti prišlo med pogajanja z bankami upnicami do večjih zaostritev. Dodal je, da so pristojnemu sodniku dokazali, da družba ne tvega insolventnega stanja, saj naj bi skupna vrednost aktive oz. sredstev (54 milijonov evrov) presegala vrednost vseh obveznosti (50,4 milijona evrov). Razlika med obema postavkama predstavlja vsoto čistega kapitala družbe, ki znaša 3,5 milijona evrov. Ravno vrednost čistega kapitala je v teku zadnjih let močno padla (na desetino vrednosti, ki jo je družba imela leta 2012).

Tveganje, ki ga ponazarja sprememba, postane samoumevno, če k temu prištejemo podatke o zadolženosti goriške finančne družbe. Skupna vsota kratkoročnih in dolgoročnih dolgov znaša 50 milijonov evrov. Konec leta 2017 je bila približno polovica bančnih dolgov (za kakih 25 milijonov evrov), pri čemer obstaja možnost, da ima del le-teh kratek rok zapadlosti (npr. konec leta 2018). Čeprav je družba še vedno likvidna, razlike med kapitalom in zadolženostjo bi lahko bile razlog za nadaljnje težave. Problem je torej tudi v kapitalski ustreznosti družbe. Poleg tega računovodski podatki kažejo na zmanjšanje poslovnih prihodkov celotne skupine v zadnjih letih: leta 2012 je obseg prometa znašal 114 milijonov evrov, v letu 2016 pa le 48 milijonov evrov, kar je veliko manj. Iz podatkov tudi izhaja, da so se zmanjšala likvidna sredstva, s katerimi družba KB1909 razpolaga za poravnava dolgov do upnikov.

Dodaten dokaz o težavah goriške delniške družbe KB1909 izhaja iz poročila revizijske firme Deloitte & Touche (2017), ki je bilo priloženo poročilu za leto 2016. V njem je bilo podano negativno mnenje o skladnosti med podatki v letnem poročilu in domnevnim realnim poslovanjem družbe KB1909. V primeru letnega poročila 2016 je bilo nenatančnosti dovolj, da so revizorjem onemogočili oblikovanje dokončnega mnenja. Revizorji so obrazložili, da niso v

Mitja Stefancic holds a PhD in Economics and Business from the University of Ljubljana, an MPhil in 'Modern Society and Global Transformations' from the University of Cambridge and a BA in Social Sciences from the University of Essex. His scientific contributions are published in journals such as the Journal of Entrepreneurial & Organizational Diversity, Review of Innovation and Competitiveness, Studi Economici, Organizacija. In the past, he conducted research for the European Institute on Cooperative and Social Enterprises based in Trento, for the Slovene Research Institute based in Trieste, and for the Jacques Maritain institute based in Trieste. He also completed a working experience with the financial holding KB1909 in Gorizia, and has been employed for two years by the cooperative bank Zadružna kraška banka. Mitja is fluent in Italian, Slovene and English language.



stanju izdelati zanesljive ocene o skladnosti med podatki v letnem poročilu in poslovnimi rezultati družbe. Dokončne ocene ni bilo mogoče podati tudi zaradi negotovosti o kontinuiteti poslovanja družbe KB1909, saj je postala meja vzdržnosti poslovanja v zadnjih obdobjih krhka. Revizorji firme Deloitte (2017) so se pri razlagi naslonili na ugotovitve upraviteljev družbe KB1909, ki so omenili prisotnost določenih elementov težko obvladljivih tveganj pri rednem poslovanju.

4. PRESTRUKTURIRANJE DOLGOV IN VPRAŠANJE NEPREMIČNIN

Kriza finančnega holdinga KB1909 je v letu 2017 dosegla kritično mejo. Že leta 2016 so delničarji odobrili dokapitalizacijo družbe s ciljem, da bi sprejeli ukrepe za kritje finančnih izgub, do katerih je prišlo npr. v kavnem sektorju (likvidacija podjetja Cogeco), v nepremičninskem sektorju in v finančnem poslovanju. Lani je bil zato sprejet predlog upraviteljev o uvedbi likvidacijskega postopka. Likvidacija je postopek, s katerim pravna oseba preneha z rednim poslovanjem, ker ni več zadostnih pogojev za njeno redno poslovanje. Podobno kot v veliki večini primerov tudi v slučaju delniške družbe KB1909 gre za posledice ekonomske stiske in ne povsem rentabilnega poslovanja oz. za pomanjkanje dovoljšnjih jamstev za obnavljanje sredstev rednega poslovanja.

Začetek likvidacijskega postopka lahko odobri skupščina družbe. Takrat so upravitelji formalno razrešeni svojih pooblastil. Za krmilo družbe stopi likvidacijski upravitelj, ki ima nalogo, da premoženje likvidira. Opraviti mora oceno aktive in pasive. Na tej podlagi mora poplačati upnike. Z uvedbo likvidacijskega postopka se je KB1909 vsekakor obvezala, da upnikom povrne omenjenih 50 milijonov evrov dolga (ali vsaj del teh – glej: Kos, 2017). Strateški okvir poplačevanja obveznosti določa načrt prestrukturiranja dolgov, ki ga mora likvidacijski upravitelj skleniti z upniki. V družbi KB1909 so zagotovili, da bodo poskušali z bankami upnicami doseči podaljšanje roka posameznih dolgov za obdobje 30 let.

V načrtu je obenem morebitna prodaja nekaterih nepremičnin, ki je potrebna posebne diskusije. Knjigovodska vrednost nepremičnin je vpisana v bilanco. V trenutku, ko je treba nepremičnino prodati na trgu, se cena določi na podlagi tržne logike in ne več na podlagi knjigovodske vrednosti. Ko se nepremičnino prodaja pod pritiskom in v kolikor so kupci o tem seznanjeni, navadno čakajo, da tržna cena pade čim nižje. Nekatero nepremičnino v lasti družbe KB1909 so po vsej verjetnosti obremenjene s hipotekami. Realizacija prodaje nepremičnin KB1909, če bo do tega prišlo, bo zato najbrž manjša od predvidevanj.

Mnenja med političnimi in gospodarskimi predstavniki zamejskih Slovencev v Italiji so glede tega precej deljena. Na eni strani vlada skrb za negativne učinke krize KB1909. Na podlagi izpisov iz seznama Trgovinskih zbornic obstaja direktna lastniška vez med družbo KB1909 v likvidaciji in družbeno imovino zamejskih Slovencev v Italiji. Zato se poraja vprašanje, kdo bodo potencialni kupci nepremičnin, ko bo moral likvidacijski upravitelj prodajati na trgu proste deleže (isto vprašanje velja v primeru, da bi likvidacija ne uspela, in bi holdinška družba KB1909 posledično prešla v stečaj).

Na drugi strani obstaja težnja k minimiziranju morebitnih posledic. Govora je o lastnini, ki se deli v dve podskupini. Prva je izraz tržne logike, kar pomeni, da so te nepremičnine v najemu in manjšinske organizacije od tega črpajo prihodke za vzdrževanje celotnega sistema. Druga podskupina pa vključuje družbeno imovino, ki je namenjena manjšinskim organizacijam, ki imajo v njih sedeže, prostore za delovanje, kulturne dvorane in športne objekte. Nepremičnine,

ki so skupna last slovenske skupnosti, naj bi bile pravno zaščitene pred odkupom. Skratka, postopek likvidacije družbe KB1909 tudi v primeru najbolj negativnega scenarija, naj ne bi ogrozil celotne družbene imovine oz. nepremičnin, kjer domujejo kulturne, športne in druge manjšinske organizacije Slovencev v Italiji.

5. SKLEP

Finančna družba KB1909 s sedežem v Gorici je veljala za eno izmed večjih podjetij v finančnem sektorju in v sklopu slovenskega gospodarstva (Brezigar, 2017b). Možne alternative na obzorju so sledeče: postopna likvidacija družbe, preklicanje likvidacije (sanacija), prisilni stečaj. Kriza omenjene družbe predvidoma ne bo brez posledic. Referenčna finančna posrednika za slovensko manjšino v Italiji sta sedaj le še dve zadružni banki – Zadružna kraška banka in Zadružna banka Doberdob in Sovodnje (Stefancic, 2012), ki sta se sicer pred nedavnim združili v eno bančno skupino. Trenutno se slovenska skupnost v Italiji nahaja pred paradoksalno situacijo. S pravnega vidika izkorišča zaščito s strani italijanske države na podlagi zakona 38/2001 (»Zaščitni zakon za Slovence v Italiji«). V praksi pa je manjšina vse bolj obubožana na ravni podjetniških in gospodarskih zmogljivosti, saj ima vse manj finančne avtonomije.

Kot sem izpostavil v tem prispevku, so v minulih desetletjih že propadli nekateri finančni akterji, ki so igrali nadvse pomembno vlogo za Slovence v Italiji. Likvidacija goriške družbe KB1909 pomeni nov udarec za slovensko skupnost v Italiji, ki nosi posledice preko kredibilnosti slovenske manjšine, z vidika njenih podjetniških sposobnosti, finančnega posredništva in z vidika kadrovanja, saj so se v krizi KB1909 nekateri kadri na vodilnih položajih izkazali za nesposobne. Dogajanje z družbo KB1909 je »priložnost«, da slovenska narodna skupnost v Italiji temeljito premisli o svojem gospodarskem delovanju in strateškem usmerjanju preostalih finančnih resursov v nove poslovne ideje, ki bodo lahko pokazale pozitivne rezultate v prihodnjem obdobju.

LITERATURA

- Brezigar, S. (2017 a) Slovenska skupnost v Italiji med preteklostjo in prihodnostjo, v: Bogatec, N., Vidau, Z. (ur.) *Skupnost v središču Evrope: Slovenci v Italiji od padca Berlinskega zidu do izzivov tretjega tisočletja*, ZTT, Trst.
- Brezigar, S. (2017 b) Gospodarstvo in financiranje slovenske narodne skupnosti v Italiji, v: Bogatec, N., Vidau, Z. (ur.) *Skupnost v središču Evrope: Slovenci v Italiji od padca Berlinskega zidu do izzivov tretjega tisočletja*, ZTT, Trst.
- Černetič, M. (1997) *Poglavja iz sociologije organizacij*, Moderna Organizacija, Kranj.
- Kos, S. (2017) Levica v zamejstvu rešuje preostanek premoženja, *Delo*, 14. november.
- Perković, R. (2003) *Sprememba lastništva v Kmečki banki v Gorici (Italija)*, Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
- Primorski dnevnik (2017) »Likvidacijski postopek ne pomeni konca skupine KB 1909«. *Stališče predsednika Borisa Perica po objavi obvestila v italijanskem Uradnem listu*, 27. oktober.
- Stefancic, M. (2012) Učinkovitost zadružnih bank med finančno krizo ter njihov pomen za slovensko manjšino v Italiji, *Pravna praksa*, 39-40.
- Stefancic, M. (2015) Afera Tržaške kreditne banke formalno končana, *Pravna praksa*, 45-46.
- Svetličič, M., Jaklič, A. (2001) Neposredne investicije Slovenije v državah nekdanje Jugoslavije: strateški ali defenzivni odziv? v: Prašnikar, J. (ur.) *Slovenska podjetja na trgih nekdanje Jugoslavije*, Finance, Ljubljana.

- Škrlj, R. (2011) Pogovor z Vojmirjem Tavčarjem, avtorjem knjige Polom, *Primorske novice*, 18. junij.
- Tavčar, V. (2011) *Polom: Tržaška kreditna banka – zgodba o uspehu z žalostnim koncem*, NUK, Trst.
- Waltritsch, M. (1982) *Slovensko bančništvo in posojilništvo na Goriškem*, Grafica Goriziana, Gorica.
- Zaman Groff, M., Duhovnik, M. (2017) Corporate financial reporting in Slovenia: historical development, contemporary challenges and policy implications, *Economic and Business Review*, 19(3), str. 352-346.
- Zver, M., Živko, T., Bobek, V. (2005) *Ekonomija in kultura: umeščenost Slovenije v evropski ekonomskokulturni kontekst*, Fakulteta za management, Koper.

OSTALI VIRI

- Banca di Cividale S.p.A. (2001) *Relazione degli amministratori sulla gestione*, Čedad, 22. marec.
- Deloitte & Touche (2017) *Relazione agli azionisti di KB 1909 Società per azioni*, 26. oktober. KB1909 d.d. *Letna poročila (razna leta)*.
- KB1909 d.d. (2007) *Dobri rezultati holdinga pred vstopom na Ljubljansko Borzo* (tiskovno sporočilo), 2. oktober.